

รูปแบบการดำเนินงาน Active Community ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
ด้วยระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม “A2IM” เขตสุขภาพที่ 9
ACTIVE COMMUNITY MODEL FOR ENVIRONMENTAL HEALTH BY A2IM SYSTEM
REGION 9

สุวรรณ แซ่มชุกกลิ่น
สรลักษณ์ งามโกมุต
ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา

บทคัดย่อ

ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามวิวัฒนาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย มลพิษ และของเสียอันตราย จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมทำให้กระทรวงสาธารณสุข ได้มีนโยบายกำหนดเป็นเป้าหมายการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ปี 2560 – 2579 และกรมอนามัยได้มียุทธศาสตร์ 5 ปี (2560-2564) ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความเข้มแข็งระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมีเป้าประสงค์ ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน (Active Community) ซึ่งในการศึกษารูปแบบการดำเนินงาน Active Community ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้วยระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม “A2IM” เขตสุขภาพที่ 9 โดยเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ตำบลทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์รวม 761 ตำบล ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ ตำบลที่นำเข้าสู่ข้อมูลในระบบonline จำนวน 392 ตำบล กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ร้อยละ 30 ของตำบลที่ผ่านระดับชุมชนมีศักยภาพ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2559-มิถุนายน 2560 โดยแบบประเมินการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) และแบบสอบถามการดำเนินงาน Active Community ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 9 ซึ่งแบบสอบถามทั้งสองใช้ระบบออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า ระบบ A2IM ได้แก่ Assessment การประเมินระดับตำบลมีชุมชนที่มีศักยภาพ การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) โดยจำแนกระดับชุมชนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับชุมชนมีความพร้อม (3ก1ข3ส) จำนวน 293 ตำบล ระดับชุมชนมีศักยภาพ (แกนนำได้อบรมความรู้ ประชาชนมีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมทำกิจกรรม ร่วมติดตามประเมินผลของกิจกรรม) จำนวน 99 ตำบล และระดับชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จำนวน 64 ตำบล และจากการให้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรตำบลที่มีชุมชนมีศักยภาพ ตอบแบบสอบถาม จำนวน 33 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง Active Community เฉลี่ยร้อยละ 99.13 ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่อง ค่ากลางเฉลี่ยร้อยละ 95.45และมีการประยุกต์ใช้ค่ากลางในงาน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมพื้นที่เป็นเรื่องมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชนมากที่สุด ซึ่งที่มาของค่ากลางของพื้นที่เป็นค่ากลางตามบริบทของพื้นที่ 16 แห่ง

(ร้อยละ 48.49)มากที่สุด ในการ Advocacy ซึ่งนำเสริมพลังใน 3 P ได้แก่ ด้านผู้บริหาร (Policy Maker), ด้านภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการ (Partnership) และด้านประชาชน (People) ในการ **Intervention** ด้านการปฏิบัติการ ทั้งในระดับเขต ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบลเพื่อนำสู่การปฏิบัติ เพื่อลดปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามบริบทของพื้นที่ และManagement บริหารจัดการและการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้มีการนำกลยุทธ์ PIRAB มาวิเคราะห์การบริหารจัดการ ทั้ง 3 ระดับ ส่วนกลาง/เขต จังหวัด และพื้นที่จากการศึกษารูปแบบการดำเนินงาน Active Community ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมด้วยระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม “A2IM” เขตสุขภาพที่ 9 เป็นกระบวนการที่เสริมให้เกิดตำบลมีชุมชนที่มีศักยภาพการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) นำสู่การทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพดี